

Tretji dan je Matija zatisnil oči. Napravili so mu oder, oblekli ga v njegovo praznjo obleko in naročili Kaščarju iz vasi, naj mu napravi krsto.

Miha, ki je bil velik prijatelj Matiji, je vzel rovnico in lopato, da mu izkoplje zadnji dom. A ni bilo treba — jama je bila že izkopana. Po bli-skovo se je širila novica: Matija je umrl — jamo si je pa sam izkopal.

* * *

Ko so bili pogrebnički na sedmini, bil je med njimi tudi šepavi Jurček, ki ni nikoli izgubil šaljivosti. Ta se je torej oglasil: „Vidite možje, pa recite, če ni res! Drugim je jamo kopal, pa je sam vanjo padel — prav kakor pravi pregovor.

Možje so se smejali in zatrjevali drug drugemu, da se kaj takega ne zgodi izlepa in povesod

Prepriden je bil . . .

Selko.



Ljubezen in sovraštvo.

(Povešt. — Piše Josip Bekš.)

XIV.

Drugo jutro je prijezdil v selo Igljčar, poten, premočen do kože in izmučen.

Seljanom se je zdelo, da išče včerašnjih prišlecev, zato so mu vsi kazali na Markovo kočo.

Tine se ga je oklenil kot svojega očeta; Kovaček pa ni vedel, ali sanja ali živi. Igljčar je od utrejenosti iskal sedeža pa govoril:

„Vem vse, kar se je godilo, zato me ne muči s pripovedovanjem.“

Vstopili so v kočo. Tine je pokazal na Marka, svojega in Kovačkovega rešitelja. Igljčar mu je segel v roko in ga objel.

Markova mati jim je nato postregla s kruhom in medico, in ko so se okrepčali, so si pripovedovali o Ognjinu, Gjuru in Brtonclju.

Drugi dan so se odpravili na odhod. Cela četa oboroženih seljanov na konjih jih je spremljala, da bi zajeli na Plani grozovitega Gjura ter ga tirali pred sodbo.

Poslovili so se od Markove matere, ki je stisnila Tinetu nekaj za pot in ga optala z živežem, pa zavili na ovinku iz vasi.

* * *

„Na Igljčarja se zanesi pa na Boga, in videl boš, kaj premore zupanje pa vera.“

„Hvaležen sem vam, to je gotovo; a vprašati vas moram, kaj je z mojo materjo.“

Igličar ni odgovoril na to vprašanje, samo nemo je zrl tje preko planin in se zavil v kožuh.

„Tine, jaz pa samo hvalim Boga, da smo tako srečno peté odnesli in tako po ceni. Ali si videl, Brtoncelj ni ušel božji roki, pa tudi Gjuro ne bo, le meni verjemi“, se je muzal Kovaček in skoro nekako samozavestno pridral:

„Druge je hotel moriti pa prodajati kakor živino, pa je sam sebe prodal. — Kaj dela tvoja mati? potolaži se! Glej, ali vem, če moja Marijana še živi, če ni že umrla samega pričakovanja? Potrpeti je treba, zaupati je treba, kaj ne, oče Igličar?“

Tudi sedaj ni Igličar odgovoril, a mislil je veliko, morda več, kakor obadva: Kovaček in Tine.

„Oh, da bi bili le že kmalu doma! To bo veselja, ko bomo povedali, da jo je Brtoncelj iztaknil, da se je sam napil vina, katero je nama obetal in da se mu kupčija ni sponesla.“

„Slišiš Tine, čudno smrt je storil, kaj? Še vran mu ni zakrakal na zadnjo uro, kaj, da bi se spravil celo z Bogom? Pa kočja Gjurova je bila kar do tal posmojena. Ali jo je sam Gjuro upepelil, ali Brtoncelj, kaj misliš?“

Tine pa je skrivši molil za svojo mater in za sovražnika.

„Dej dej, kaj govōri, pa malo raztresi se, da ne boš vedno premišljal same žalostne reči“, ga je nagovarjal Kovaček.

Pa vsaka beseda je bila bob ob steno. Ko je Kovaček spoznal, da ne opravi ničesar, je tudi umolknil in sam jezditl zadaj.

* * *

Naši znanci so se vračali domov. Pristrčno slovo od Marka in seljanov jih je skoro malo porlo. Mislili so si: Marko je našel svojce žive in čile, Bog ve, če jih bomo tudi mi?

Jezdili so isto pot nazaj v spremstvu šestih seljanov in Marka, da bi zgrabili Gjura in ga izročili oblasti, toda prišedši na mesto, kjer je še pred nekaj dnevi stala Gjurova kočja, niso našli ničesar, kakor kup pepela in v krvi ležečega mrtvega Brtonclja.

Pokopali so ga, kakor se spodobi človeku, in zasadili na skromnem grobu križ.

Spremljevalci in Marko so se vrnili, Igličar pa je odjezdil s Tinetom in Kovačkom proti domu.

Počivali so že v treh selih, da so okrepčali sebe in konje, a pot se je vlekla neprestano dalje, tako da se je Igličar že bal, da niso izgrešili prave. Zadnji dnevi avgusta so potekali in hiteti so morali, da ubeže mrzlim nočem, ko obeta vsakdanja slana sneg z neizprosno zimo.

„Nad pol leta smo se klatili, pretrpeli več kot preveč, pa kaj imamo od tega?“ godrnjal je Kovaček in brusil jezik, a bil je vkljub temu zadovoljen, saj je jezditl svojega konja, lepega konja, ki ga je tako poceni pridobil. Ukral ga ni, kakor jih nista ukrala Igličar in Tine, a rešiti se je vendarle moral.

Prijetno se mu je zdelo, ko je pomislil, da ga bo bogato prodal na semnju. Vesel je bil pa tudi, da se je otrešel dolgov kar čez noč; saj Brtonclja ni bilo več, da bi ga tirjal.

Ob takih sladkih mislih bi bil najrajše stopil s konja ter objel Iglličarja in Tineta, oba skupaj in potem še vsakega posebej.

Tine pa se je ob pogovorih le bolešno in prisiljeno nasmihal, če je Iglličar tuintam ob Kovačkovih razlaganjih švignil preko košatih obrvij, da je Kovaček hipno utihnil.

„Kovaček, še premalo si izkusil, pa še premalo te je tepel Bog. Umestno bi bilo, da bi ti naložil Bog še to, kar je moral preboleti Tine, ki je mlad in ni storil nikomur nič žalega.“

„Zakaj?“

„Predolgega jezika si, pa prekratke pameti, ti rečem. Če si se že rešil iz dolgov, ki jih dolguješ Brtonclju — na to ne moreš priseči.“

„I priseči, kdo bo prisegal, saj nismo pred sodnijo. Gotovo je le to, da Brtoncelj več ne živi in da on ne bo več iztirjal. Brtoncelj je bil neizprosen, in tolaži me to, da so drugi ljudje bolj mehki, da ni pri njih vsaka beseda konj. Kaj praviš Iglličar, kdo se bo zdaj polakomnil obširnega posestva Brtoncljevega, pa hiše, pa vinogradov? Pasja dlaka, ta bo mož.“

„Polakomnil — kako moreš tako govoriti; prodano bo vse na dražbi, ker ni sorodnikov, da bi prevzeli, hm — — —“

Sava je šumela skrivnostno, kakor bi jim hotela nekaj povedati, nekaj veselega in nekaj žalostnega. Pod hrastom, ki je stal tik ceste, je sedel človek, poleg njega pes in poleg psa pa kup rešet in sit. Pes je pričel lajati, človek pod hrastom pa ga je zgrabil in prihulil k tlom, od koder je zvesta žival le še ponižno cvilila proti prišlecem.

„Lep dan, malo hladen je, pa bo že — suha roba, pa slaba kupčija. Hrvatje ne jedó veliko, cel teden nisem prodal več kakor pet žlic. — Pa kako ti zbijajo ceno! — Iz češnjevega lesa sem jih rezal, pa kako rezal, natančno, da sem vedel za vsak iver, ki je odpadel! — Ribničanje smo dandanes od muh, noben človek se ne zmeni več za nas.“

Tako jih je pozdravljal človek pod hrastom, ne da bi vstal, še manj, da bi dvignil roko v pozdrav, kar sedel je pa govoril, kakor sam s seboj.

„Ali počivate? Od kod pa prihajate?“ je pobaral Iglličar ter ustavil konja.

„Res res, takega konja bi moral človek imeti, potem bi še kam prišel, tako gre pa počasi, še bolj počasi kakor kupčija. Koliko ste pa dali zanj, oče? Vsa Ribniška dolina ne premore takega! Čedna žival, ali kaj rada jé? Žlic ne potrebujete, kaj? Sita imam prav po ceni pa trpežna, če ste kaj prosa pridelali. Na Kranjskem je vse toča vzela, še za steljo bi človek ne mogel porabiti. Potem sem si pa mislil pa šeka sem s seboj vzela, — na Hrvatsko jo bom udaril, tam bo menda boljša letina — — —“

„Od kod pa, odkod?“ ga je prekinil Iglličar ter zamahnil z roko, že nevoljen, da mož ne odgovori na vprašanje.

Ribničan je nastavlil roko na uho ter ostal, kakor je sedel. Kovaček pa je skočil s konja, izročil vajeti Tinetu ter pristopil k drevesu.

„Gluh sem, gluhi.“

„Še le zdaj pove.“

„Kaj bi radi, žlic? Psa ne prodam!“ je hitro pritaknil, ko je Kovaček prijel psa in ga pogladil.

„Ne, oče, ne; odkod prihajate, bi radi vedeli?“

„Aha, saj se razumemo; ja, v Lešicah sem bil; tako zmešnjavo imajo, da je joj.“ — Igljčar in Tine sta pristopila ter pustila konje, da so se pasli.

„ — cel trg je po konci, ena kura je naredila zmešnjavo; tisto pa ne vem, ali je „kura“ komu ime, ali kaj. — “

Igljčar in Tine sta se prvič od srca zasmejala.

„ — Župan pa orožniki, pa vsi ljudje so na nogah po noči in po dnevu; ropar jim je ušel pred tednom, „Ogenj“ mu je bilo pa ime, to sem si zapomnil. Pa je tak direndaj, kakor takrat v Višnjigori, ko so polža lovili. Tisti „Ogenj“ pa „Kura“ — seveda je bil človek — sta pri županu pokradla, potem pa zažgala in utekla. Pravijo, da je imel eden dolgo črno brado pa krivične oči, drugega pa niso videli — oh kakšna reč je bila, še zdaj se tresem kot šiba na vodi.“

Kovaček je odprl svoja modra usta in zinil:

„Gjuro in Ognjin, nihče drugi!“

„Bo že res — dovolj vemo“, je rekel Igljčar in pogledal po konjih.

„Oče, ali ste bili kaj na Gričevju te dni?“ ga je poprašal Tine, ki je nestrpno pričakoval kake novice z doma.

„Bil, bil, skozi sem šel — ravno pogreb so imeli. Blaževo mater so pokopavali. —“

Tine je prebledel in omahnil na Igljčarja.

Kovaček je pa stal kakor ukopan, Igljčar pa je dvignil Tineta in mu šepetnil:

„Morda se je pa zmotil, potrpi — — revež.“

Videti je bilo, da je bilo Igljčarjevo tolažilo le v zadnji sili, in da samsebi ne verjame.

„Moja uboga mati — in to le radi mene“, je bolestno vzdihal Tine, po licu pa mu je polzela solza za solzo.

„ — veste, ljudje božji, čudne reči se godé; govorili so, da jih je zmanjkalo kar naenkrat, fistega Brtonclja, ki je prav goljufal, pa Kovačka, ki je črevljaril, pa Tineta, ki je Blaževko podpiral na stara leta in v bolezní. Pa kar pustil jo je samo, bolno in zapuščeno. Čuden sin — takega sina bi ne želel nikomur.“

„Oče, morda se pa motite?“ — vzdihnil je Tine. „Jaz sem ljubil svojo mater in ker sem jih ljubil, sem šel v svet, da jim pomagam. Ker pa je svet sovražen, ker mrgoli sovražnikov, se vračam še-le zdaj, žal da prepozno.“ —

In zaihtel je polglasno in bolestno, da si je še Igljčar brisal solze, ko morda že ni jokal lepo število let. —

(Konec prih.)

